

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDNING FÖR TRÄDGÅRDSODLARE.

Redigerad af Erik Lindgren och Georg Löwegren.

N° 8.

Augusti 1871.

10:de årg.

Af denna tidning, som uteslutande sysselsätter sig med till trädgårdsodlingen hörande ämnen, utkommer ett nummer i hvarje månad. — Prenumerationspriset är för helt år, såväl å postkontoren och i bokhandeln, som hos redaktionen, två riksdaler riksmünt. — Bref till tidningen adresseras: *Tidning för trädgårdsodlare, Stockholm.*

Fruktodling inomhus.

2.

Persiketrädets skötsel.

Af G. E—n.

På de senare femton åren har det varit mycket vanligt att plantera persiketräd vid bakväggen i samma hus der vinstockar planteras vid framsidan. Detta kan omöjligt vara fördelaktigt, ty man kan icke tillgodose dessa båda olika växters behof på samma gång; då persikorna under blomningen behöfva mycket luft, för att kunna befrukta sig, behöfver värmen för vinet ökas; under fruktmognaden och allt framgent behöfva persikorna äfven mycket luft, och då behöfver man hålla högsta temperatur för vinet; skall man derföre sköta detta som sig bör, så blifva persikorna fadda i smaken, träden fortfara att växa tills frosten förstör löfven, och följden blir omogna skott och derföre osäker frukt-sättning året derpå. Sköter man deremot persikoträden enligt deras behof, så får man se sig om efter mogna drufvor och mogna rankor. Det är visserligen icke obekant att man efter en varm sommar, då både vinrankor och persikoträdens skott hunnit någorlunda mogna, kan erhålla en temligen god skörd af båda i samma hus, men detta hör lika litet till regeln som varma somrar. Enligt min erfarenhet bör man således icke plantera dessa båda växter i samma hus, utan om man vill bygga ett drifveri så bredt att man deri kan plantera två rader, detta då måtte bli af samma sort, eller åtminstone icke två sorter med så skilda behof som persikor och vin.

Till byggnadsmaterial för alla slags drifverier är tegel bäst till bakväggar och gafflar, och är 1½ fots tjocka väggar lämpligast. Skulle man tycka att detta byggnadssätt är för dyrt, så kan man gå tillväga på så sätt att syllar utläggas på grunden, i dessa syllar intappas stolpar så höga som bakväggen skall bli, derofvanpå tappas öfverslaget hvarpå fönsterna skall hvila, och hvari fönstersparrarna intappas; snedstråfvor böra äfven sättas emellan stolparna, så att ej vägen skjuter sig. Att gafflarna sammanbindas med bakväggen faller af sig sjelft. Sedan spikas bräder på utsidan, antingen spåntade ihop eller satta kant i kant med ribbor öfver fogarna. På insidan emellan stolparna muras med enkelt tegel, och slutligen afrappas väggen och jemnput-

sas invändigt. Vill man bygga af trä så utläggas syllar som i förra fallet, äfven uppsättas stolpar hvarpå lägges öfverslag på samma sätt, men i stället för tegel ibalkas torrt timmer, helst af gamla hus, i upprätt ställning, och dref eller mossa stoppas i fogarna sedan väggen är upprett. Invändigt måste nödvändigt rappas och jemnputsas, ty eljest få skadedjur alltför många gömställen, och utvändigt kan man antingen rappas eller brädbeslä, efter behag.

Äfven för persikor är det bäst att man har olika inrättade hus för tidigare och senare drifning; före januari månad är det likväl icke rådligt att börja, och kan frukten då vara mogen i slutet af juni. Fig. 5 visar i genomskärning ett hus som är tjenligt för tidig drifning; a är

Fig. 5.

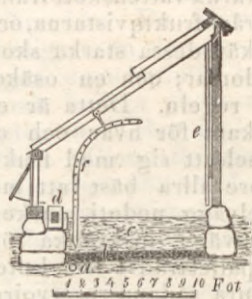

Fig. 6.

afloppsror för botten-syra; b drainage af små kullersten; derpå lägges ett lager mossa; c jordbädden; d. Eldkanal, beklädd med tegelrör på sidan inåt huset, på det rötterna ej må brännas; e spalier vid bakväggen, gjorda af träspjelor 8 linier i fyrkant, 5 à 6 tum emellan hvarje; f böjda jernstänger, en under hvar annan fönstersparre, med hål uti, som synes på figuren; genom dessa hål drages en linie tjock messings- eller jerntråd, som fästes med ändarna i husets gafflar. Tyärs-öfver dessa gröfre trådar flätas eller bindes sedan med finare messingsstråd, så att spalieret ser ut som ett nät med fem tums maskor. Träspalier är visserligen bättre, men till böjda sådana kan trä ej användas, och böjningen är här fördelaktig, emedan träden vid bakväggen derigenom får mera sol. Framfönsterna böra kun-

na öppnas, som synes på figuren, äfven bör öfvertakfönsterafdelningen kunna neddragas vid luftgifning. Att det kan planteras två rader träd, en vid hvardera spalieret, faller af sig sjelft.

Fig. 6 visar äfven ett mycket lämpligt hus för tidig drifning; der kan visserligen ej planteras mer än en rad träd, men derföre är det ingalunda sämre. a är afloppsror; b drainage och derofvanpå mossas; c jordbädd; d eldkanal, beklädd på ena sidan med tegelror; e böjd spalier, som förfärdigas på samma sätt som det på fig. 5; f luftgluggar, en under hvarje fönster, försedda med proppar eller luckor att öppna vid luftgifning. Takfönsterna böra vara så inrättade, att de kunna dragas ned.

Till senare drifning kunna hus af samma konstruktion användas, och om man icke behöfver börja drifningen förrän i slutet af mars eller början af april, så går det mycket väl an att lägga eldkanalen ofvanpå jordbädden, ungefär midt i huset; den muras likväl icke då förrän jordbädden sjunkit; om träden de första par åren sättas i växtlighet med endast solvärme, så går det mycket väl an. Äfven kan man i så fall sätta stenpelare under hvartannat fönster under framstocken, i stället för hel mur, och låta jordbädden sträcka sig utanföre husets framsida, men detta endast då det är fråga om senare drifning. I allmänhet är jag ingen vän af oinskränkta jordbäddar för sådana träd, hvilkas grenar och qvistar måste hållas inom ett inskränkt område, som nästan alltid är fallet med spalierträd både utom och inom hus; många olägenheter uppkomma derigenom, grofva, starka vattenskott framkomma, som suga musten från fruktqvistarna, och om man oupphörligt bortskär dessa starka skott uppkommer ej sällan sjukdomar; och en osäker fruktsättning hör ofta till regeln. Detta är en sak som naturligtvis är bekant för hvar och en som någon längre tid sysselsatt sig med fruktodling på spalierer; det vore allra bäst att medelst en enkel, murad tegelvägg neduti marken, 8 å 10 fot från husets framvägg, inskränka rötternas betesmark. För spalierträd i fria luften kan man väl ej gerna mura sådana reservoarer för rötterna, utan måste der växtligheten regleras medelst rotbeskärning, men detta hör egentligen ej hit.

Om man endast önskar att kunna erhålla mogna persikor, utan afseende på att få dem tidigt, så låter det sig göra i hus utan eldstad, åtminstone i södra och mellersta Sverige; de tidigaste sorterna mogna till och med i fria luften i södra delen af landet.

Passande jord.

Persikor älska en temligen lerhaltig jord, blandad med kalk. Gråstorf tagen 3 å 4 tum tjock i en beteshage, eller, i brist derpå, på en timotejäker, är för ändamålet passande; den bör efter upptagningen ligga 3 å 4 månader i hög och omarbetas en eller annan gång innan den begagnas. Till 10 lass sådan jord lägges 1

å 2 Centner grofmalet oprepareradt benmjöl, 2 å 3 lass kalkgrus efter gamla murar, eller i brist derpå omkring 20 kubikfot släckt kalk, samt 1 å 2 lass sand; sedan omarbetas jordmassan och bör ligga 3 å 4 veckor innan den inlägges. Då huset jemte afloppsror och drainage m. m. är färdigt, införes jorden, och för hvarje 1 fots tjockt hvarf tilltrampas den temligen hårdt; detta arbete bör helst ske om hösten, och får jorden då ligga och ytterligare sjunka till våren; 2 å 3 tum högre med jord bör inläggas, ty en nyanlagd jordbädd sjunker så mycket oakadt trampningen. Persiketträd blir friskast och frukbarast i icke allenast temligen fast jordart, utan den bör äfven vara någorlunda hårdt packad; i lös jord växa väl träden till en början fort och lemna skott af 5 å 6 fots längd för året, men det är ej sådana man egentligen behöfver, kortare, välmogna skott af omkring 3 fots längd med väl utbildade ögon är hvad som lägger grund till framtida helsa och frukbarhet hos trädet.

Passande sorter och deras plantering.

Double Montagne bör sättas i främsta rummet; blommor stora; frukten stor, rund, utmärkt vacker, vitgul i skuggan och rödbrun på solsidan; köttet hvitt, med svag rodnad närmast stenen, skiljer sig också lätt derifrån; är mycket bördig, hårdig och tjenlig för drifning.

Grosse Mignonne »Persikornas kung» som engelsmännen kalla denna sort, har stora blommor och nästan rund frukt, mycket mörkt röd på solsidan och vitgul i skuggan; köttet hvitt, med rodnad närmast stenen, från hvilken det lätt skiljes; öfverflödar af saft och söt, vinaktig smak. Sorten lærer fortplanta sig i det närmaste äkta af kärnor, hvarföre det torde finnas varieteter som i någon mån skilja sig från den här nämnda; äfven lærer det finnas en med små blommor, hvars frukt mognar något tidigare; de öfverensstämma likväl uti att vara utmärkta i alla afseenden och täfla med föregående.

Royal George, äfven kallad Doppelte Zwollsche m. m. Blommor små; frukten stor, rund; färgen gulaktig med röda prickar i skuggan, och mycket röd på solsidan, till och med de frukter som sitta ljusast till, äro röda nästan rundt omkring. Köttet är smältande, saftigt, gulhvitt, mycket rödt omkring stenen och skiljer sig lätt derifrån; smaken utmärkt. Är dessutom bördig och tjenlig till tidig drifning.

Early Crawford. Blommor små; frukten mycket stor; färgen gul i skuggan, brunaktig på solsidan. Denna sort har jag odlat i fyra år, och hvarje år har den varit utomordentligt bördig, äfven året efter sedan den planterades. De första åren lemnades för många frukter, oakadt en hel hop bortgallrades, frukten blef derföre mjölig och dålig i smaken. De sista åren har ej lemnats så tätt med frukt, men detta oakadt hafva icke alla velat bli rätt goda, ehuru utomordentligt stora och vackra; detta är skada, ty eljest eger sorten alla goda egenskaper.

Elrüge. Nectarin, med glatt skal; blommor små; frukten medelstor, något aflång; färgen grönaktig i skuggan och brunröd på solsidan; köttet grönhvitt, rödt närmast stenen, från hvilken det lätt skiljer sig; söt, saftig och utmärkt i smaken. Bördigheten har jag, hos denna sort, likväl ej funnit motsvara ryktet, men trädet är ännu ungt och det är möjligt att bördigheten tilltager med åren.

Många flera sorter förtjena odling, men de ofvannämnda torde vara nog.

Att uppdraga persiketräd hos oss, isynnerhet för den som endast behöfver några få, lönar ej mödan, och dessutom blifva de i så fall dåliga, emedan man måste uppdraga dem i baljor, eller på annat sätt der rötterna i alla fall blifva förkrympta; sådana träd få sällan någon trefnad; äfven saknar man i allmänhet passande grundstammar. Detta tillsammans gör att det är klokast köpa träd från utlandet; sådana som stått 3 å 4 år efter förädlingen i trädskolan äro bäst.

(Forts.)

Om två- och fleråriga blomsterväxter för kalljord.

Af G. L-n.

(Forts. fr. n:r 7.)

Ormbunkarnes odling på kalljord är ej förbunden med stora svårigheter. De växa villigt på snart sagdt hvilken plats som helst, om den blott är tillräckligt beskuggad, har en jemn men ej öfverflödigt fuktighet samt en humusrik, med sten och sand rikligen uppblandad jordmån. Särdeles väl trivas de flesta sorterna, om man vill göra sig den ej synnerligt stora mödan, att på ett skuggigt ställe åt dem uppföra en större eller mindre stenhög, på hvilken de olika arterna så utplanteras, att de storväxta sorterna, såsom: *Pteris aquilina*, *Struthiopteris germanica* m. fl. komma dels i midten eller på baksidan af stenhögen, allt efter som denna är belägen, dels på sådana ställen der de kunna lemna skugga och skydd åt mindre och ömtåligare arter. Bästa tiden för planteringen är om våren, just då växterna börja vakna till nytt lif. De hämtas då från skogen och upptagas försigtigt, att ej rötterna för mycket skadas, och med tillräckligt stor rotklimp. Af mycken vikt är att se till det rötterna ej under transporten från skogen förtorka, hvilket lätt kan förekommas derigenom att man genast efter upptagningen betäcker dem med fuktig moss, löf eller dylikt. Planteringen sker på vanligt sätt, hvarefter vattnas ordentligt och rikligt. Under loppet af sommaren är ingenting vidare att iakttaga, än att hålla jorden lucker och fri från ogräs samt att under torr väderlek flitigt vattna och bespruta icke allenast sjelfva stenhögen med växterna, utan äfven närmaste omgifningen, hvilket på dessa växter är af mycket välgörande verkan. De utländska arter, som ej tåla vintern på kalljord, inplanteras mot slutet af september i passande kärl och öfvervintras i en frostfri lokal, till dess de om våren, sedan nattfrosterna upphört, åter kunna utplanteras. Många subtropiska sorter trivas under sommaren bättre i det fria än inomhus, endast man iakttaga den försigtigheten, att ej för tidigt utplantera dem, utan väntar dermed åtminstone till medio eller slutet af juni. Att de förut så småningom böra vänjas vid den yttre luften, förstås af sig sjelft. Dessa sorter böra naturligtvis äfven tidigare än de andra åter inplanteras.

Asplenium. Ormbunke, Länke (Fam. Polypodiaceæ). Ett högst talrikt ormbunkslägte, innehållande många arter som, dels året om, dels endast under sommarmånaderna kunna användas på kalljord. Bland dem vilja vi först nämna den från Skåne ända upp i Lappland allmänt förekommande *A. Filix femina*, hvilken på beskuggade ställen blir omkring 2 fot hög, men på öppna och solbelysta platser lägre. Ar ej på minsta sätt kinkig och kan när som helst under våren och sommaren hämtas från skogen, blott man ej låter rötterna torka under transporten. Kan användas i toppen eller på baksidan af stenhögen samt såsom skydd åt finare arter. Af denna art finnes en stor mängd formförändringar, de flesta kommande från Nordamerika och utmärkande sig hufvudsakligast genom de besynnerliga kamlika utväxter, hvarmed bladen äro försedda. De flesta af dessa varieteter äro ömtåligare än den vanliga och böra derföre antingen omsorgsfullt betäckas under vintern, eller ock, hvilket på vissa orter torde vara det säkraste, om hösten inplanteras och öfvervintras frostfritt. Bland de talrika, vackra varieteterna vilja vi endast nämna *A. Fil. fem. coronatum*, *corymbiferum*, *crispum*, *diffissum*, *diffisso-multifidum*, *Elworthii*, *Fieldii*, *Fritzellii*, *Goringianum pictum*, *gracile*, *latifolium*, *Multiceps*, och *multifurcatum* hvilka till ett pris af 1 å 10 rdr kunna erhållas i de flesta större handelsträdgårdar.

En annan särdeles vacker inhemska ormbunke är *A. Trichomanes*. Den förekommer temligen allmänt växande i bergsspringor, behåller sina fina vackra blad äfven under vintern och är vid denna tid särdeles användbar i buketter. Hör till de få ormbunkar som ej behöfva beskuggas och bör då den hemtas från vildmarken varsam upptagas, så att ej de mellan stenarne inklämda fina rötterna skadas, i hvilket fall omplanteringen aldrig lyckas. Äfven af denna art har man åtskilliga varieteter, hvilka hufvudsakligen skilja sig från moderarten derigenom, att bladen äro mer eller mindre djupt inskurna, kamlika o. s. v. Dessa sorter begagnas äfven till plantering i krukor och i s. k. Wardska kaster.

Fordra god drainage, jemn fuktighet samt en med sten och sand rikligen blandad jord. *A. viride* är äfvenledes en vacker inhemsk art, som växer på samma lokaler som föregående, men är vida sällsyntare än denna, hvilken den för öfrigt liknar. Användes och behandlas som föregående. *A. Adiantum nigrum* är utan tvifvel en af de vackraste inhemska ormbunkar. Uppnår i trädgårdar endast $\frac{1}{2}$ fots höjd, men på sina naturliga växtställen 1 fot och deröfver. Då exemplaren flyttas från skogen bör det ske med tillbörlig försigtighet. Behandlas och användes för öfrigt som föregående. De äfven under vintern gröna bladen äro utmärkt vackra till bukettgrönt.

Af utländska arter, som under sommaren kunna användas på kalljord, nämna vi *A. angustifolium*, *appendiculatum*, *bulbiferum*, *canariense*, *fissum*, *flabellifolium*, *pictum*, *marinum*, *montanum*, *acutum*, *Hallerii*, *Odontites pinnatifidum*, *premosum* och många andra, som utrymmet ej medgifver oss att här uppräknas.

Aster. Stjernblomster, Aster (Fam. Comp. Asteroideæ). Af detta ofantligt rika slägte odlas omkring 20 å 30, dels från mellersta och södra Europa, dels från norra Asien och norra Amerika kommande arter, hvilka antingen utmärka sig för talrika, prydliga blommor eller ock för sin fina, till buketter passande grönska. Då många af dessa arter äro hvarandra så lika, att de endast af botanister kunna särskiljas, vilja vi här endast omnämna de mest skiljaktiga och i vårt tycke vackraste af de oftast förekommande arterna.

En af de allra vackraste är *A. alpinus* från mellersta och södra Europas alper och det är verkligen att förundra sig öfver, att denna växt så sällan finnes använd i svenska trädgårdar. I utlandet användes den ofta såsom infattningsväxt och bland de fleråriga växterna finnas ej många som härtill äro bättre. Örten blir blott 4 å 6 tum hög, har redan i maj stora, vackra, blåvioletta blommor med gul disk och kan äfven med fördel användas som krukväxt. Under vintern inflyttad i ett 3 å 5° varmt växthus och der stald nära glaset, blommar den tacksamt i februari och mars. *A. Amellus* är äfvenledes en af de vackraste i slägtet. Den växer temligen allmänt i mellersta och södra Tyskland, vanligtvis på torra berg och backar, uppnår omkring $2\frac{1}{2}$ fot i höjd och har från augusti tills sent på hösten blå, ganska sköna blommor. Man har af denna sort åtskilliga formförändringar, men som dessa äro

af mera intresse för botanisten än för trädgårdsodlaren, vilja vi här förbigå dem. *A. grandiflorus* är en 4 å 6 fot hög, praktig sort, med stora, vackra, blå blommor, men som hos oss ej komma till utveckling såvida ej hösten är ovanligt varm och vacker. De utslå nämligen först i oktober och november. *A. intybaceus* blir 5 å 6 fot hög och har i juli och augusti rätt vackra blå blommor. *A. multiflorus* utvecklar i oktober och november en ofantlig mängd hvita blommor. Blir 4, 5 å 6 fot hög. *A. mutabilis* blommar i september och oktober och dess blommor variera i alla nyanser mellan hvitt och blått. *A. nove Angliæ* blir 6 å 8 fot hög och hör till de bästa sorterna. Blommorna framkomma i oktober och november och äro temligen stora, purpurvioletta med gult. Af denna sort finnas många varieteter. *A. novi Belgii* är äfvenledes en utmärkt sort med talrika formförändringar. Blir 4 å 5 fot hög med sent på hösten framkommande, talrika röd- eller blåaktiga, gridelina eller rent hvita blommor. *A. patens* blommar något tidigare; blommorna blå, vackra. *A. pulchellus* blir 7 å 8 fot hög och blommar redan i juni, stundom äfven i maj. Blommorna blågredelina, ytterst talrika. Fordrar betäckning om vintern. Utom dessa vilja vi äfven omnämna *A. cordifolius*, *corymbosus*, *elegans*, *rubricaulis*, *salignus*, *sericeus*, *sikkimensis*, *paniculatus*, *squarrosus*, *tataricus* och *versicolor*, hvilka alla äro beaktansvärda frilandsblommor.

Med undantag af de sorter, vid hvilka annorlunda är nämnt, uthärda dessa prydliga och intressanta växter våra vintrar utan något slags skydd. De trifvas i hvarje ej allt för dålig jord och deras rötter hafva vanligtvis en stark reproduktionsförmåga, hvarföre de ej böra planteras allt för nära finare och dyrbarare växter. Alla arter äro särdeles lämpliga till plantering i ytterkanten af busk- och trädpartier, men passa äfven för rabatter. De flesta sorterna blomma sent och det är ej sällsynt då hösten är mild, att finna blommande astersorter ända in i midten af december. Alla sorter fortplantas genom frö och delning.

Astilbe (Fam. Saxifrageæ). Vackra, men tyvärr för vårt klimat något ömtåliga prydnadsväxter från Nepal, hvarest de växa vid vattendrag. Mest bekant är *A. rivularis*, hvars tredubbelt delta blad och talrika, gulaktigt hvita, i rika, praktfulla klasar sittande blommor göra den till en utmärkt prydnadsväxt. (Forts.)

Iakttagelser under en resa i Sverige, Danmark och Nordtyskland sommaren 1870.

Af C. J. Wallin.

(Sammandrag af den till K. Landtbruksakademien ingifna berättelsen.)

Efter ett kort besök vid de större trädgårdarne i Stockholm, såsom Kongl. Landtbruksakademiens experimentalfält, Tjäders handelsträdgårdar vid Charlottenburg och Katrineberg, Expeditionssekreteraren Vougt's vid Charlottendal, samt Svenska Trädgårdsföreningens, om hvilka alla endast ett omdöme kan gifvas, nämligen att de gå med raska steg framåt på trädgårdsodlingens område, samt i detta afseende utöfva en nyttig och storartad

verksamhet inom vårt land; anträdtes i förra delen af juli månad min resa med bantåg till Örebro. Under ett kort uppehåll derstädes besåg jag åtskilliga af stadens planteringar, samt trädgårdsföreningens trädgård.

Denna trädgård, som har ett fördelaktigt läge vid östra sidan af staden, är anlagd i engelsk parkstil och består af trädskolor, hvarvid förökning af parkträd och buskar tycktes mest

ifrågakomma, har köksväxt- och blomsterodling samt fröhandel. Anläggningen af denna trädgård kan icke räkna många år från sin början, men har dock redan nu att framvisa ett ganska vackert resultat af den osparda möda, hvarmed några framstående trädgårdsodlingens vänner och Örebro stad, med bidrag från Länet's Hushållssällskap, samverkat för att åstadkomma densamma. Att sluta af de ännu pågående ganska kostsamma arbetena, torde man icke sparat medel eller vilja för åstadkommande af denna trädgård i det skick den befinner sig. Jag kan dock ej gilla sättet vid utförandet af dessa anläggningar, med idel slingrande gångar omkring en myckenhet små och spetsiga gruppformiga kvarter, vare sig att de skola utgöra trädskolor eller köksträdgård.

Under mitt uppehåll i Jönköping besökte jag några trädgårdar i staden och dess omgifningar. Bland de mest framstående derstädes är onekligen lustträdgården vid stora Lånugnen, i det närmaste nyanlagd i engelsk parkstil med särdeles vackra trädpartier, grupperingar och gräsmattor, hvaribland märktes flera träd- och buskslag i yppig växt, hvilka voro för mig såsom nordbo särdeles intressanta, såsom *Juglans regia*, *Robinia Pseudacacia* och *inermis*, *Rhus cotinus*, samt flera utmärkta grupperingar af bladväxter och *Rosa* remontantes i stamform, hvilka väckte en synnerlig uppmärksamhet. Stället har en skön belägenhet med angenäm utsigt öfver den vackra Munksjön, staden och en del af dess omgifningar.

Fabrikör Lundströms anläggning i förstaden vittnade äfven om mycken smak. Har ett särdeles vackert läge med ypperliga buskpartier och frappanta vyer öfver Wettern med trakten deromkring.

Rosenlund, ett gammalt herresäte strax invid staden, numera tillhörigt Major Ridderstedt, har tvänne stora trädgårdar, hvilka förråda en förgången lysande tid. Här ser man ännu gamla ståtliga spaliertred efter murar och hufvudgångar, hvaribland man upptäcker Aprikos- och Persike-, Bigarrå- och Plommonsor, kommer så härtill hundraåriga äldriga stamträd af äpplen och päron m. fl., men allt detta är ovårdadt och öfverlemnadt åt sitt öde, så att man lätt kan falla på den tanken, att trädgårdsskötseln står på en mycket låg ståndpunkt i Jönköping. Anmärkningsvärdt är ock, att här med så goda kommunikationer, klimat och jordmån, samt till och med efterfrågan på trädgårdsprodukter, icke flera trädgårdar uppstått i eller i närheten af staden.

Trakten omkring Jönköping, inberäknadt Munksjö och Husqvarna, har en tjugande karakter och torde kunna räknas till ett af Sveriges vackraste landskaper.

Oaktadt min plan från början var att få göra några besök vid de större egendomarna och trädgårdarna i Skåne, så tillät nu icke min tid eller mina omständigheter detta, hvarföre jag måste inskränka mig till att bese Lund, Alnarp och Malmö.

Lunds gamla Botaniska trädgård, belägen nära Lundagård, har för den ytliga betraktaren föga, som är synnerligen värdt att se; när man tänker sig att denna inskränkta plats i långa tider inrymt universitetets botaniska samlingar, har man skäl att antaga att anspråken icke varit särdeles stora. Yrkes- och vetenskapsmannen blir deremot rikligen belönad för sitt besvär genom ett besök derstädes. Uppmärksamheten riktas genast på en ståtlig häck med bersåer af *Buxus sempervirens* af ända till 12 å 16 fots höjd och 4 fots bredd, samt några äldriga ståtliga fristående exemplar af densamma (jmförelsevis anmärkes att vi i Upsala hafva svårt att öfvervintra *Buxus* i det fria, annat än som låg buske), då härtill kommer vördnadsbjudande exemplar af åtskilliga *Thuja*, *Juniperus Sabina*, *Ilex Aquifolium*, *Rhus*, *Ailanthus*, *Castanea vesca*, *Juglans regia* och flera andra mycket stora eller intressanta växter, hvilka alla vittna om bättre tider, så är platsen fullt värd ett besök. Om man ock återfinner samma växter på många andra ställen, skall man högst sällan finna dem i denna fullkomliga utveckling.

Nya Botaniska trädgården räknar ännu icke många år af sin existens, men detta oaktadt har densamma hunnit uppnå ett ganska godt resultat. Anläggningen här, temligen vidlyftig, är utförd i engelsk-tysk parkstil, med särdeles lyckligt anordnade grupperingar, hvarvid man fäst afseende på att hvarje grupp upptager växtslag hörande till samma familj eller slägte. En dylik anordning underlättar betydligt studiet af de olika arterna, när härtill kommer att hybrider icke, såsom tyvärr vanligen är fallet i botaniska samlingar, blifvit uteslutna från sitt slägte, utan på ett stille sammandra, så tog sig det hela ganska egendom-

ligt ut; och en del af busk- och trädgrupperna voro synnerligen effektrika, så mycket mer, som den väl beräknande och ordnande handen sammanställt alla dessa olika species i en skön harmoni. Utmärkt vackra voro grupperna af *Berberis*, *Colutea*, *Cytisus*, *Carrya*, *Genista*, *Amorpha*, *Weigelia*, *Viburnum*, *Tilia*, *Crataegus*, *Rhus Prunus*, och *Coniferæ*. Grupperna af *Pæonia*, *Delphinium* samt *Potentilla*, hvaribland märktes mångfaldiga varieteter af den dubbelblommade *Potentilla hybrida* fl. pl. voro vackra. Bland *Spiræa*-gruppen var den sköna rödblommade *Spiræa Lobata*, samt brokbladiga *Spiræa ulmaria* utmärkta. Åtskilliga *Nymphaceæ* och andra vattenväxter i särskildt dertill anlagda dammar i fria luften blommade här nu i all sin lysande glans; utmärkt vackra voro *Nymphaea alba rosea*, *coerulea*, *flavovirens* och *lutea*, bland flera andra.

En tur genom de flera nya och vackra växthusen visade att växtsamligen inomhus äfven företedde en stor rikedom af nyare och intressanta species. Kort sagdt, besöket i Lunds botaniska trädgård var af stort intresse, särskildt för dess väl ordnade arbetum, hvarföre jag är dess nitiske och skicklige direktör mycken tack skyldig för det välvilliga tillmötesgående och nöje han beredde mig under min dervaro.

Nya kyrkogården, i närheten af Botaniska trädgården, är anlagd efter danskt mönster och utmärkt vacker. Derefter gällde mitt besök observatoriets park, som kanske rättast borde benämnas en skön lustgård; ty man tyckes icke sparat hvarken möda eller kostnad för att göra denna anläggning till hvad den är.

I närheten af kyrkogården och observatorieparken ligger den s. k. Gyllenkrookska promenaden. Här har en af ortens välgörare och hedersmän rest sitt levande monument i det han till största delen bekostat denna park, hvilken numera utgör Lundensarnes tillflyktsort under sommaren, samt på samma gång väckt håg för planteringar i och omkring staden. Pris vare derföre hans minne! Parken erbjuder föga anmärkningsvärdt i öfrigt, men bevisar att vederbörande hafva intresse för sina planteringar genom att väl vårda och underhålla desamma.

Efter ett kort besök i Trädgårdsbolagets trädgård, samt några enskilda trädgårdar, hvaribland Biskopinnan Thomanders verkligen förtjenar ses, anträdde min färd vidare till Alnarp.

Trädgården är här indelad i 3 hufvudafdelningar, nämligen trädskolorna, omfattande två tredjedelar af trädgårdens areal, hvari uppdragas såväl äldre som nyare slag af frukt-, allée- och prydnadsträd, samt bär- och prydnadsbuskar, häruti inbegripet en särskild aklimatiseringsskola för nyare sorter, hvilka möjligen kunna uthärda och blifva passande för klimatet. Med afseende på fruktträdskolorna var det glädjande att se, det man lagt bort den gamla slentrianen, att ällas för att få högstammiga exemplar med två- till fyraklufven krona, utan använder man numera äfven här det vida ändamålsenligare sättet att bilda träden låga och halfstammiga med pyramidformig krona, ett sätt som borde tillämpas vid alla trädskolor. Förrådet af fruktträd i goda sorter var nu ganska rikt, och syntes blifva en väl behöflig tillgång för denna ort. Af prydnadsträd och buskar observerades härstädes: *Acer Negundo caleifornicum*, *A. Neg. fol. arg. var.* (ympad på högstam är denna ett det vackraste brokbladiga trädslag man får se), *A. pseudoplat. fol. var.*, *A. Leopoldii*, *A. Wagnerii laciniatum*, *Aesculus Hippoc. heteroph.*, *laciniata*, *Aesc. macrostachya*, *Alnus imperialis*, *Aln. oxyacanthifolia*, *Ceanotus azureus*, *Corylus Avell. quercifolia*, *Liriodendron tulipifera*, åtskilliga *Qvercus*, *Tilia*, *Ulmus* och flera andra, samt i öfrigt åtskilligt i förökning genom frösädd och kalljordssticklingar af sorter lämpliga för häckplanteringar.

Köksträdgården, egentligen blott för institutets behof, är på samma gång experimentalält för odlingen af köksväxter. Dessutom hafva vi der en botanisk profkarta, upptagande en del af de förnämsta odlade blomsterväxter och grässlåg m. m., afsedt till studier för institutets elever och lärningar. En utmärkt samling af remontant- och Bourbonrosor på kalljord, liljor, örtartade *Spiræor*, etc.

I Malmö pågår nu, och är till en del fullbordad, anläggningen af en ganska omfattande stadspark, utgående från norra sidan af slottet och förtgående efter nära hela sydöstra sidan af staden och kommer i en framtid troligen att blifva en af vårt lands vackraste stadsparker. Planteringarne, hvilka blifvit utförda under våren och föregående höst, hade dock icke haft god framgång till följe af en mängd på hösten från utlandet införskrifna större exemplar af träd och buskar, naturligtvis ovana vid våra svenska förhållanden. Det är imellertid en glädjande

företeelse att de skånska städerna fått sinne för planteringar. Att såväl kommunen som den enskilde börjar anse utförandet af planteringar och försköningar, vare sig vid hemmet eller det allmänna området, såsom en hederssak, hvarigenom småningom samma sinne och håg kan väckas hos allmogen. Ty Skåne med dess rikedom på bördig jord och dess goda klimat står i detta afseende alldeles för långt efter andra orter i vårt land med vida mindre naturförmåner.

Utom de, på senare åren, med väknad ifver företagna vackra försköningar af Malmö stad och omgifningar, hafva enskilda personer derstädes betydliga förtjenster af att hafva gjort en del af dess förstad till en vacker promenad och tillflyktsort för egarne af derstädes uppförda villor och smakfulla trädgårdsanläggningar; man har här försökt imitera förstäderna i Köpenhamn och Hamburg, och lyckats erhålla någonting ännu bättre, i det att utrymmet icke varit så inskränkt som vanligen är fallet vid de större städerna. Efter att hafva besett några privata trädgårdar och deribland Grosshandlaren Kockums utmärkta lustpark, samt handelsträdgårdsmästaren H. Möllers trädskolor och förökningshus, kommer man till den slutsatsen, att såväl landskapsförökningskonsten som trädgårdsskötseln, som industri, äfven inom vårt land är på väg att uppnå en ganska hög ståndpunkt.

Sedan jag sålunda under min utresa besökt några af våra svenska städer, och dervid gjort många intressanta och nyttiga iakttagelser, fortsattes resan till Köpenhamn. Mina första utflykter derstädes gälde handelsträdgårdarna på Osterbrogade, af hvilka Olsens Enkes (förestås af Gartner Nielsen) torde kunna räknas som den förnämsta i hela Danmark. Växtsamlingen var mycket rik af såväl varm- som kallhus- och kalljordsväxter. Bland varmväxter förefunnos utmärkt vackra samlingar af Caladium, Begonia, Gesneria, Gloxinia, Marantha och Dracaena, hvarvid Dracaena marginata latifolia och Cannafolia, Caladium Chantinii, och isynnerhet några låga varieteter af Lantana, voro utmärkt vackra. Kallhusväxter af nyare sorter, vackra träartade Calceolarier, hvilka voro mycket lysande och rikblommiga, samt Fuchsier, Pelargonier, Rosor, jemte en utmärkt samling finare Coniferæ. På kalljord var här en utmärkt grupp af dessa sistnämnda, hvaribland en praktfull Wellingtonia öfver 10 fot hög och 5 fot i diameter, åtskilliga Thuja Warreana, Cupressus Lawsoni, Pinus Pinsapo och Nordmanniana, alla öfvervintrade utan täckning. Här, liksom vid de flesta större trädgårdar i Danmark och Nordtyskland, hafva växthus, byggda i norr och söder, med takfönster i öster och vester, blifvit mycket på modet. Allmänna omdömet om dessa hus är, att de äro vida bättre såsom kall- och förökningshus än efter den gamla konstruktionen med takfönster lutande åt södra sidan. Ett nytt varmhushus i tvänne afdelningar af jern och dubbelt glas, med bågformigt tak, till konstruktionen elegant, sades vara mycket ändamålsenligt och hade öfver förväntan väl uppfyllt sin bestämmelse.

Förräder af frukt- och parkträd, buskar, törnrosor och perrenna växter funnos i trädskolorna. Ibland dessa märktes en mängd slokträd af Fraxinus, Betula, Caragana, Cerasus, Fagus, Pyrus, Salix, Sorbus, Tilia, Ulmus, Rosa o. d.; vid förfrågan huru så mycket slokträd kunde afsättas, upplystes jag om att mycket utgår till Ryssland och en betydlig del till kyrkogårdarna i Danmark. Sparris odlas i otrolig myckenhet, hvilken till största delen inlägges i slutna blecklådor och exporteras mest på Ryssland; förofrigt odlas smultron, hallon och vinbär i stora kvantiteter.

Planteringen af bärbuskar verkställes icke på rabatter kring kökslanden, utan de få sitt särskildta kvarter, med 5 å 6 fot mellan hvarje rad, och vanligen lika långt mellan buskarne på raden. Fruktträdplanteringarne, hvartill användas nästan uteslutande lågstammar i pyramidform, ordnas numera på samma sätt. De fria platserna mellan buskar eller träd begagnas till smultron,

hallon, frösädd eller skolning af mindre plantor. Någon egentlig köksväxtodling får man icke gerna se i de Köpenhamnska trädgårdarna, jorden är, såges det, dertill för dyr, och landbefolkningen drar försorg om, att Köpenhamn icke har brist på grönsaker. Blommor och bär deremot säljas mycket.

Gartner W. Löwes trädgård är nog icke så stor som Olsens Enkes, men så odlas här också icke annat än fina och kuranta artiklar, mest bestående af Rosor, Coniferæ, Prydnadsbuskar, Ornamentsträd och diverse kalljordsväxter. Ett större trädskole- och fröodlingsfält, längre utom Österport, lär herr Löwe på senare åren anlagt; min tid tillät nu icke att göra ett besök derstädes, oaktadt den artiga inbjudningen dertill af egaren. Ett uppräknande af allt intressant, som kan få ses hos Köpenhamns alla handelsträdgårdsmästare, skulle blifva en alldeles för lång lista; må det vara nog att se Herr J. P. Olsens å Norrebro vackra Coniferæ och Rosor, Herr Frisenettes exposition af grupp- och infattningsplantor, Herrar Hintzes och Kocks rosor och florblior, Herr Carl Hansens eleganta drifverier, så har man i det närmaste kännedom om, hvad Köpenhamn har att bjuda på i handelsväg inom vårt fack; och detta är icke så litet.

Rosenborgs Kongl. Slottsträdgård, beryktad för sina drifverier, sina spalterträd, sin smultron- och vindrufsodling, intager obestridligen en utmärkt plats bland Danska trädgårdar. I dess skickliga föreståndare Herr Direktör Rothe finner man en angenäm, välvillig och upplysande ledare genom alla dessa växthus och kaster, till största delen fruktdrifverier, utgörande 46 afdelningar, oberäknadt dem som nu voro under nybyggnad. Odling af vindruffor i krukor bedrivnes mycket, och årets bärande voro dels skördade, dels mogna, dels halvaxta eller nyss blommande; alla visade en stark växt och rik fruktsättning. Rankorna här till uppdagas det ena året på så sätt att afskurna vinrankögen användas som sticklingar, hvilka genom omsorgsfull omplantering och skötsel första året uppnå tillräcklig styrka för att det andra året bära frukt. För denna drifningsmetod användes mest blå Frankenthalser, Chasselæs blanc, eller van der Lahn, en drifsort som mycket rekommenderades och förtjenade all upmärksamhet. Vinstockarna i husen voro af en mängd sorter, mer eller mindre fruktrika, men alla utvisande god skötsel. Såväl mogna vindruffor som smultron lär kunna serveras vid det kungliga bordet under hela året; mig tycktes dock att under sommarmånaderna fanns allt för öfverflödigt tillgång derpå. För smultronodling i krukor användes mest Keens Seedling och Bradley's Oscar, senare af Elize Champin, en ovanligt stor och rikbärande sort. Utåt murarna, samt fristående i rader äro spalterträd i vackra former af äpplen, päron, plommon, körsbär, aprikoser och persikor. Träden buro i allmänhet rikt och vittnade om en särdeles vårdad skötsel. Smultron odlas ofantligt mycket i Köpenhamn och dess omgifningar; de vackraste smultronquartieren jag såg, var vid Rosenborg; skötseln af dessa är densamma som i svenska trädgårdar, men här försummas icke, att vid den tid bären börja mogna lägga ren halm, vass eller tång omkring plantorna, dels för att frukten icke må nedsuddas af jord vid inträffande regnväder, dels för att hålla musten kvar i jorden, såsom varande angeläget under mognadstiden. En vandring genom lusträdgården och kungliga borggården bjuder på mycket skönt i blomsterväg, väl hållna gräsmattor och »smukke» buskpartier. Danskarne äro svaga för allt som är lysande, så t. ex. användes i myckenhet högröda skarlakanspelargonier, guld-gula och orangefärgade trädcalceolarier, Lobelia och Rosor. Vid Rosenborg hade man gått en medelväg, i det att icke endast de högröda scarletpelargonierna begagnades, utan äfven rosafärgade eller hvita och varierande, hvaraf de hvita med rödt centrum syntes vara de förnämsta: t. ex. Ameline Grisseau, Kathrine Koch, Eugène Mezard och Mazeppa, hvilka voro särdeles vackra. Sammanställningen och skötseln af det hela lemnade intet öfrigt att önska.

(Forts.)

Minneslista för trädgårdsodlare i augusti 1871.

Såning af frön. För att äga tillgång på spenat och rädisor frampå hösten företages såning i ett par omgångar under loppet af månaderna af dessa sorter.

Omplantering af åtskilliga fleråriga köks- och blomsterväxter såsom rabarber, syra, patientia,

dragon, gräslök, isop, lavendel, pioner, blomsterlyror, liljor, m. m. d. kan med fördel företagas nu. Fröplantor af två- och fleråriga växter kunna ännu utplanteras.

Växter ämnade till drifning under vintern, så-

som *Bellis*, *Myosotis alpestris*, *Primula veris*, *elatior* och *Aricula*, blomsterlyror, liljor, *Asperula m. fl.*, inplanteras nu i krukor i fall det försumrades under våren.

Sättning af sticklingar på kalljord. Sättqvistar af *krusbär* och *vinbär* samt af åtskilliga prydnadsbuskar hörande till släktena *Ribes*, *Lonicera*, *Ampelopsis*, *Rubus*, *Potentilla*, *Amorpha*, *Diervilla*, *Evonymos*, *Spiraea*, *Symphoria*, *Ligustrum m. fl.*

sättas vanligen med god framgång, mot slutet af månaden.

Diverse arbeten. Frön af arter, spenat m. m. som mognat insamlas. Rödlöken upptages då bladen gulnat och kullfallit. All jord som blir ledig efter tidiga arter, lök m. m. d. omgräfvdes så snart hon blir ledig; åtminstone bör allt ogräs sorgfälligt bortskaffas, så att det icke må få stå och sprida sina frön. E. L.

Kortare uppsatser och notiser.

Beredning af fruktmos. (Ur K. Landtbruksakademiens tidskrift.) Ett bland de bästa och mest lönande användnings-sätt för frukt är att af densamma bereda mos. Sådant kan blifva en högst lönande exportprodukt, synnerligast om det tillverkas fabriksmessigt. Det håller sig i flera år, kräver ringa utrymme och är således särdeles lämpligt under längre sjöresor för att ega tillgång på ett helosamt och välsmakande födoämne, hvarjemte det borde vinna en vidsträckt användning i hvarje hushåll.

Sättet att bereda fruktmos är mångfaldigt; ett bland de enklaste sätten är det, hvilket Professor Siemens i Hohenheim vid Stuttgart i större skala använde redan 1847. Förfarings-sättet efter hans metod är följande:

Man krossar och pressar päron, hvarefter den nyss utpresade saften inkokas till $\frac{1}{2}$ af den ursprungliga mängden. Sedan saften svalnat, silas den genom flanel. Under tiden lägges ungefär en lika stor kvantitet äpplen som man förut tagit päron i en kittel med litet vatten och kokas. Dessa äpplen tvättas väl rena, men skalas eller sönderskäras icke. Så snart äpplena blifvit genomkokade, söndermosas eller sönderrifvas de uti och pressas igenom ett durkslag, en sil eller dylikt med en styf visp, för att få köttmassan befriad från skal och kärnhus.

Den sålunda erhållna äpplemassan bringas tillsammans med den silade päronsaften i en kittel och kokas under beständig omröring, tills massan i större klumpar hänger sig vid slefven och tills det hela efter afsvalning får konsistens af en stadig deg. På detta sätt erhållas af 1 centner frukt omkring 4 kannor mos af utmärkt smak och lång hållbarhet.

Medan moset ännu är varmt, slås det i stenkrukor och ställas krukor derefter i en varm bakugn eller å en annan varm plats, så länge tills en skorpa bildat sig ofvanpå ytan. I dessa krukor kan moset på en torr sval plats förvaras under lång tid. Ett särdeles delikat fruktmos tillverkas i Tyskland och kallas der Apfelkraut. Till detta användas hvitbetor och andra rötter som innehålla socker och växtgelé jemte äpplen, hvarigenom produkten ofta får ett geléaktigt, nästan genomskinligt utseende.

Ett högst enkelt och praktiskt sätt är äfven följande: lika mycket af äpplen och sockerbetor kokas hvar för sig så mycket att de blifva halfkokta och pressas sedan tillsammans i en press, så att all saften fås ur dem. Denna inkokas sedan till ett tjockt gelé. I stället för äpplen kan man äfven använda päron.

I Thüringen och Sachsen är ett äpplemos mycket värderadt, hvartill, i stället för hvitbetsaft, användes saft af morötter. Här-till kokas morötterna, stötas och pressas, hvarefter saften inkokas något. Derefter skalas och sönderskäras äpplen och kokas tillsammans med denna saft, tills alltsammans blir såsom tjock sirap.

Det mest omtyckta för hushållet och en mycket eftersökt handelsvara är sviskonmos, hvilket beredes på följande sätt.

Fullständigt mogna sviskon befrias från stjelkarna, tvättas, läggs i en kittel och kokas under ständig omröring tills frukterna blifva upplösta till en gröt. Denna gröt rifves eller pressas genom ett durkslag eller en grof sikt, med tillhjälp af en styf visp, så att stenarne blifva afskilda, hvarefter kokningen fortsättes, tills moset kvarhänger vid skeden. Detta mos förvaras i stenkrukor, håller sig i flera år och är ett förträffligt födoämne.

Man bereder ock ett utmärkt godt mos af sviskon under tillsättning af socker och ättika, nämligen 5 skålp. sviskon, 1 skålp. socker och $\frac{1}{2}$ skålp. vinättika. Förfarandet är härvid för öfrigt såsom nyss är anfördt. Dylikt mos bibehåller sig mycket länge.

Körsbärsmos beredes enligt Hofgartner Richter på följande

sätt: Till sådant tager man helst blott svarta körsbär, befriar dem från stjelkarne och kokar dem i en kittel med litet vatten. Derefter rifvas de genom en passande sikt eller ett durkslag, på sätt redan är nämnt om äpplen och sviskon, för att fränskilja stenarne, och derefter fortsättes kokningen under flitig omröring så länge, att massan blir liksom torr, d. v. s. tills en på papper bringad liten kvantitet icke vidare utbreder någon fuktighet omkring sig. Nu fylles massan i stenkrukor, ytan göres slät, hvarefter krukor ställas en eller två dagar på en varm plats, t. ex. uppvärmd bakugn, hvarigenom moset ytterligare torkas. Derefter lägges man ett passande rundt, med sprit genomdränkt papper omedelbart på moset och överbinder kärlet med dubbelt papper, eller ännu bättre med en oxblåsa. Dylikt mos, riktigt beredt, håller sig godt i årtal. — Vid begagnandet upplöses detta mos i varmt vatten, hvarvid äfven något vin kan tillsättas. Det är användbart till många hushållsbehof och har en angenämt sötsyrlig smak. Tages en blandning af ädla söta och sura körsbär, så blir smaken högst angenäm. E. Lindgren.

Ett kort besök i Åbo. Några dagar före midsommar gjordes af undertecknad ett kort besök i Åbo. En resa öfver Östersjön till vårt granland Finland under högsommaren är, om man är gynnad af lugnt och vackert väder, såsom nu var händelsen, i hög grad angenäm. Också synes, att döma af hvad nu var fallet, en liflig persontrafik och af rätt många nationaliteter på denna ångbåtslinie ega rum; sålunda bestodo utom finnar och svenskar, som naturligtvis voro talrikast, passagerarne af engelsmän, tyskar, ryssar, amerikanare m. fl. Utom öfver Ålandshaf, som är blott några få mil bredt, går hela färden mellan otaliga öar, holmar och klippor, utgörande en riktig labyrint, hvarigenom det verkligen förefaller underligt hur det är möjligt att hitta. I allmänhet äro holmarne, ehuru till betydlig del bestående af berg som ligga i dagen, skogbevuxna, men odlingsbar jord måste på desamma vara mera sällsynt och de synas äfven till största delen vara obebodda.

Åbo är en temligen vidsträckt stad, med som det uppgafs omkring 25000 inneväanare. Staden är genomfluten af Auraån, gatorna äro ovanligt breda, husen, på ytterst få undantag när, envåningshus och emellan hvarje gård förefinnes en trädgård och vanligast äro dessa trädgårdar upptagna af löfträd. Detta allt ger staden en egendomlig, men vänlig, behaglig karaktär och gör den i hög grad olik våra svenska städer.

Det första föremål i trädgårdsväg som möter den besökande, är, strax invid stället der ångbåten lägger till, en liten vacker anläggning, med ett deri uppfört vackert Schweizeri. För denna anläggning benämnd Sampalina med thy åtföljande Schweizeri har Åbo stad att tacka der boende kommerserådet Rettigs frikostighet. Han hade för ett antal år sedan af staden begärt att få disponera en bergsslutning i närheten af ångbåtskajen och här lät han med betydliga kostnader anlägga en liten park, hvartill jorden till största delen måste ditföras, samt uppföra det nämnda Schweizeriet. Då alltsammans var färdigt, Schweizeriet till och med som det uppgafs fullständigt möbleradt, skänkte han alltsammans till staden. Anläggningen är utförd af Knut Forsberg.

I närheten af den gamla, ståtliga domkyrkan, samt på sluttningarna af det berg hvarpå observatoriet ligger, finnas angenäma promenadplatser. Från sjelfva det högt liggande observatoriet har man en förträfflig öfversigt af hela staden och den presenterar sig härifrån synnerligen fördelaktigt med sin jemna omväxling af löfmassor och hus. Åbos vackraste promenadplats, för så vidt man afser dem som ligga i eller tät invid sjelfva staden, är Kuppis, hvilket innehafves af en i Åbo förefintlig träd-

gårdsförening. Denna anläggning är temligen stor och omfattar park med »slingrande» gångar, växthus och frukttrifverier, köks-trädgård och äfven något litet trädskolor, samt dessutom brunns- och badinrättning samt vårdshus. Platsen innehades nu på något slags arrende af en polsk trädgårdsmästare vid namn Lyck; förut hade der varit åtskilliga svenska trädgårdsmästare anställda. Med denna anstalt är äfven förenad en elevskola, ehuru i mindre skala.

I närheten af staden ligger en som det uppgafs 12 1/2 verst (1 1/4 mil) lång men föga bred ö, Runsala, som utgör Åbo Djurgård, och den har i sanning på vissa ställen icke obetydlig likhet med Stockholms Djurgård, med omvexlande berg och dalar, samt beklädd med en yppig trädvegetation af ståtliga ekar och åtskilliga andra löfträd jemte gran och tall. Man färdas till Runsala antingen landsvägen förbi Åbo slott, der svenska vapnet ännu quarsitter öfver porten, ehuru rysk vakt patrullerar der utanför och öfver en lång bro, eller och sjöledes med ångslup. På Runsala ha Åboboerna sina sommarvillor, hvaraf ett icke ringa antal, utmärkt vackra, här förefinnas, och här ega de äfven ett utvårdshus kalladt Allmänna promenaden, hvarifrån man har utsigt öfver inloppet till Åbo och med en belägenhet så naturskön, att få ställen kunna uppvisa något dylikt. Af sommarvillorna hade jag vid förbipasserandet tillfälle att se åtskilliga och att besöka en, tillhörande Lagman Gejtzel. Lagman Gejtzel är en synnerligt stor trädgårdsvän, planterar mycket både vid sin villa och i sin trädgård i staden och gör åtskilliga intressanta försök, hvartill vi en annan gång torde bli i tillfälle att återkomma.

På Runsala ligger äfven Finska hushållningssällskapets experimentalfält, en anstalt hvarvid redan gjorts en icke obetydlig mängd värderika växtodlingsförsök. Jar har en gång förut, nämligen hösten 1864, då det var i sin allra första början, sett nämnda experimentalfält, men sedan dess har derstädes betydligt med arbete blifvit nedlagdt. Öfverinseendet öfver experimentalfältet har utförts af Lektor Arrhenius och anläggandet af samt skötsel af detsamma har ända till sistlidna höst verkstalts af Inspektör August Jeansson, af hvilken rörande försöken finnas sakrika redogörelser införda i kejs. finska hush. sällskapets handlingar. Experimentalfältet förestods nu af en herr Söderberg, svensk, men som tillbringat en längre följd af år i Finland, både i egenskap af inspektör och trädgårdsmästare.

Hvad trädgårdsoodlingen i dess helhet i Åbo beträffar, kan man icke mycket inhemta derom, under ett besök så kort, att det icke omfattade fullt två dagar, och då tiden dessutom upptogs äfven af annat. Der finnas ifruga trädgårdsvänner och man odlade med utmärkt framgång åtskilliga praktväxter i boningsrum, såsom dracaener, Ficus elastica m. m. Hos Advokatfiskal Åkerman och Lagman Gejtzel såg jag praktiga exemplar af den praktfulla Lilium auratum i blomning. Af fruktträd och annat i träd- och buskväg såg jag rätt mycket planteradt, men det hade icke alltid önskelig framgång, möjligen till följd af klimatets hårdhet. Isynnerhet har sistförflutna vintern, hvilken i Stockholmstrakten gjort vida mindre skada än de närmast föregående, haft ett ytterst skadligt inflytande på unga fruktträd i Åbo och möjligen är klimatet der ogynnsammare än under motsvarande polhöjd i Sverige. De mesta köksväxter, som förbrukas i Åbo, lära odlas af ryssar på jord som de af staden arrenderat. Tiden medgaf ej att besöka dessa köksväxtfält.

E. L.

Öppen korrespondens.

L—g. Behandling i större omfattning af språkfrågor, äfven om de tillhöra »trädgårdsoodlingens terminologi» äro icke lämpliga för denna tidskrift. Det egna förhållandet råder verkligen att bruket f. n. icke tyckes tillåta att skriva *beplanta* ett land med den eller den plantsorten, ehuru det går an att skriva *beså* o. s. v. och att bruket icke heller tyckes tillåta att skriva en *storfruktig* sort ehuru det är vanligt att skriva *storblommig*, *storbldig* o. s. v. — Träartad anse vi det böra skrivas då växtens inre byggnad afses eller då det rättast skulle heta *vedartad* växt eller *vedväxt*; *träartad* åter då växtsättet afses eller då en växt antager trädform d. v. s. artar sig till träd. Skillnaden mellan *trä* (ved) och *träd* (ett lefvande växande träd) är så väsendtlig, att begreppen i skrift, enligt vår tanke, aldrig borde sammanblandas. — Skillnaden emellan skriftsättet *göda* jord och *gödsla* jord förmå vi icke inse. Möjligen är det riktigtast att skriva *gödsla jord*, men *göda* då det är fråga om *skulptur*. E. L.

Annonser

emottagas till införande mot 12 öre pr petitråd. För gröfre stilsorter betalas i mån af det utrymme de upptaga. Annonserna måste, för att kunna inkomma i något visst nummer, vara komna redaktionen tillhanda den 10:de i föregående månaden.

Tidsskrift för Havevæsen,

der med April maaned begynder sin 6:te Aargang, udkommer to Gange maanedlig med eet Ark i Imp. 8 og indeholder deels originale Afhandlinger over gartneriske Emner, deels Bearbejdelser og Oversættelser efter fremmede Skrifter af Artikler, der vedrøre Havevæsenet eller dettes Hjælpvidenskaber og kunne antages at frembyde særlig Interesse for danske Havedyrkere. Afhandlingerne oplyses ved Afbildninger, saa ofte Indholdet gjør dette nødvendigt.

Tidsskriftet udgives og redigeres af J. A. Dybdahl, Docent i Havebrugsfagene ved den kgl. Vet-, og Landbohøjskole samt Bestyrer af dette Instituts Haver.

Prisen er 1 Rd. Kvartalet, Forsendelsesudgifter iberegne, og Subskription tegnes i alle Bøglader og paa samtlige Postkontorer i Danmark, Norge og Sverige samt hos Tidsskriftets Hovedkommissionær G. E. C. Gad.

De fem Aargange af Tidsskrift for Havevæsen, der nu ere afsluttede, kunne kjøbes enten samlede eller enkeltvis à 2 Rd. pr. Aargang.

En trädgårdsmästare med flerårig erfarenhet i yrket, kunnig i slöjd och glasmästeri samt försedd med hedrande betyg önskar plats till hösten.

Närmare upplysningar meddelas af hr A. Pihl, Stockholm & Rosendal.

En gift trädgårdsmästare, som under en längre följd af år med heder förestått trädgården vid en större gård i mellersta Sverige och som till följe af egarens död och gårdens bortarrendering är ledig den 24 nästk. oktober önskar sig till nämnde tid plats. Närmare underrättelser om den sökande lemnas af direktör E. Lindgren, K. Landbruksakademiens Experimentalfält, Stockholm.

Som flera så väl gifta som ogifta trädgårdsmästare hos undertecknad annämligt sig önska platser till hösten, är det tillfälle att till trädgårdsegare, som derom göra annämlan, åtföljd af uppgifter om hvad anspråk som ställas på trädgårdsmästaren, de vilkor som erbjudas honom m. m., lemna uppgift på för platsen lämplig person.

E. Lindgren.

Park- och trädgårdsanläggningar.

Anläggning af parker, frukt-, köks- och blomsterträdgårdar, ordnande af promenader vid städer, brunns- och badorter äfvensom af begravnings- och andra offentliga platser utföras och alla slags planteringar verkställas billigt och efter nutidens fordringar, af undertecknad.

Ritningar till trädgårdsanläggningar, antingen med ledning af förefintlig karta och beskrifning öfver platsen eller platsens uppmätning och kartläggning samt derpå grundad anläggningsritning, med åtföljande förslag till urval af lämpliga träd och buskväxter för planteringarne, så att anläggning och plantering derefter med lätthet kan utföras, verkställas äfven billigt.

C. Gust. Bergström.

Adress: Kongl. Landbruksakademiens Experimentalfält, Stockholm.

E. Wilh. Tjäders fröhandel är i huset n:o 1 Stora Nygatan. 1 trappa upp.

Kataloger såväl öfver Frö- som Trädskolealster och Dahlier utdelas gratis.

Innehåll.

Fruktodling inomhus, (forts.). — Om två- och fleråriga blomsterväxter för kalljord, (forts.). — Iakttagelser under en resa i Sverige, Danmark och Nordtyskland sommaren 1870, (forts.). — Minneslista för trädgårdsoodlare i augusti 1871. — Beredning af fruktmos. — Ett kort besök i Åbo.

STOCKHOLM, SIGFRID FLODINS BOKTRYCKERI, 1871.